

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/upamietnianie/biezaca-dzialalnosc-biu/180984,Uroczystosci-upamietniajace-rodziny-Kucharskich-i-Ksiazkow-z-Wierzbicy-zamordowana.html>
29.05.2026, 21:59

Uroczystości upamiętniające rodziny Kucharskich i Książków z Wierzbicy zamordowane przez niemiecką ekspedycję karną za pomoc udzielaną Żydom

Narodowy Dzień Pamięci Polaków Ratujących Żydów pod Okupacją Niemiecką

23 marca 2023 w Kozłowie koło Miechowa odbędą się z udziałem Prezesa Instytutu Pamięci Narodowej dr. Karola Nawrockiego uroczystości inaugurujące ogólnopolskie obchody Narodowego Dnia Pamięci Polaków Ratujących Żydów pod Okupacją Niemiecką. Uroczystości rozpoczną się Mszą Świętą w kościele Podwyższenia Krzyża Świętego w Kozłowie odprawianą za dusze rodzin pomordowanych przez niemiecką ekspedycję karną we wsiach Wierzbica i Wolica dnia 29 stycznia 1943 r.

Po Mszy i okolicznościowych przemówieniach odbędzie się przemarsz na cmentarz w Kozłowie. Tam zostaną poświęcone dwa nowe nagrobki rodzin Kucharskich i Książków wybudowane przez Instytut Pamięci Narodowej.

Nowy nagrobek rodziny Książek, wybudowany przez Instytut Pamięci Narodowej

Nowy nagrobek rodziny Kucharskich, wybudowany przez Instytut Pamięci Narodowej

Zbrodnia

Obie rodziny wraz z kilkoma innymi uczestniczyły w niesieniu pomocy dla Żydów ukrywających się we wsiach Wierzbica i Wolica. W styczniu 1943 r. pochwycony przez Niemców jeden z ukrywanych zgodził się wskazać niemieckiej ekspedycji karnej wszystkie gospodarstwa, które udzielały pomocy ludności żydowskiej. W ten sposób 29 stycznia 1943

r. uzbrojeni funkcjonariusze służb niemieckich pod dowództwem Volksdeutscha Kazimierza Nowaka szli kolejno do wskazywanych domów i mordowali za pomoc udzielaną Żydom wszystkich zastanych tam mieszkańców. W Wolicy zastrzelili Jana Gądka, jego żonę Władysławę oraz teściową Balbinę Bielawską. W Wierzbicy, w domu rodziny Książków, zamordowali dwoje ukrywanych tam Żydów a następnie Piotra Książka, jego synów – Jana i Zygmunta, oraz żonę Juliannę Książek. W domu Nowaków zamordowali gospodarza i jego kilkuletnią córkę. W gospodarstwie Kucharskich strzelali kolejno do ośmiu osób, które w tym czasie przebywały w domu. Zamordowani zostali: Anna Kucharska wraz z czternastoletnim Mieczysławem, i mającymi po kilka lat Bolesławem oraz bliźniakami Józefem i Stefanem. Zastrzelona została także ich babcia Julianna Ostrowska. Z tych ośmiu osób, do których funkcjonariusze niemieccy strzelali cudem uratowali się ojciec rodziny, Izidor Kucharski, (został okaleczony na całe życie) oraz jego syn – Bronisław Kucharski (on również został inwalidą na całe życie: całkowicie stracił wzrok). Następnie ekspedycja karna zamordowała Żyda-przewodnika oraz napotkanego po drodze Polaka – Stanisława Tochowicza.

Kara

Jeszcze w 1943 roku Armia Krajowa dokonała w imieniu Rzeczypospolitej Polskiej udanego zamachu na Volksdeutscha Kazimierza Nowaka odpowiedzialnego za liczne zbrodnie na Polakach, Żydach i Romach – został on śmiertelnie ranny. Zmarł w szpitalu w Miechowie.

Pochówki

Sprawcy nie pozwolili pochować pomordowanych na cmentarzu. Po wojnie członkowie rodziny Kucharskich byli ekshumowani i przeniesieni na cmentarz w Kozłowie. Ich grób wykonany z lastrico był już w złym stanie technicznym i został w bieżącym roku zastąpiony przez IPN nowym nagrobkiem.

Oddziałowe Biuro Upamiętniania Walk i Męczeństwa IPN w Krakowie przeprowadziło 24 maja 2022 r. ekshumację szczątków czterech osób z rodziny Książków: Piotra, Julii, Jana i Zygmunta. 27 maja 2022 w kościele parafialnym w Kozłowie urządzone ich pogrzeb. W roku bieżącym również tutaj na miejscu tymczasowej mogiły wystawiony został nowy pomnik nagrobny.

Oba nagrobki zostały ufundowane przez Instytut Pamięci Narodowej. Oba otrzymały jednolity kształt przyjęty przez IPN w Małopolsce jako wzór grobu państwowego.

Program uroczystości:

- Godz. 16.00 - Rozpoczęcie Mszy Św.
- Godz. 16.45 (po Mszy Św.) – okolicznościowe przemówienia przedstawicieli władz państwowych, samorządowych oraz Prezesa IPN.

- Przemarsz na cmentarz.
- Modlitwa i poświęcenie nowego nagrobka Rodziny Kucharskich. Wręczenie Aktu powierzenia opieki nad grobem wojennym dyrektorowi Szkoły Podstawowej nr 1 w Kozłowie.
- Modlitwa i poświęcenie nowego nagrobka Rodziny Książków. Wręczenie Aktu powierzenia opieki nad grobem wojennym dyrektorowi Szkoły Podstawowej nr 1 w Kozłowie.